

Komentari SHARE Fondacije na Nacrt zakona o elektronskim komunikacijama

Registracija pretplatnika

Član 144 Nacrta zakona o elektronskim komunikacijama predviđa obaveznu “registraciju pretplatnika pre početka pružanja usluge preko javne mobilne komunikacione mreže” (st. 1). Međutim, u navedenom članu nije definisano na koje će se tačno korisnike odnositi ova obaveza, te je jasno da bi registracija bila obavezna i za pripejd korisnike mobilne telefonije, što u trenutno važećem Zakonu nije slučaj. SHARE Fondacija je još prilikom [javne rasprave](#) o Nacrtu zakona o izmenama i dopunama Zakona o elektronskim komunikacijama krajem 2013. godine, kada je obavezna registracija korisnika pripejd i postpejd mobilne telefonije, fiksne telefonije i interneta takođe predložena, ukazala na probleme i potencijalne opasnosti ovakvih zakonskih odredbi po privatnost građana. Obzirom da su kao ključni argumenti za uvođenje ovakve mere navedeni olakšavanje vođenja krivičnog postupka i zaštita nacionalne bezbednosti, suštinsko pitanje koje se postavlja jeste da li je legitimno da se lakše identifikovanje nekolicine onih koji su prekršili zakon “naplati” privatnošću svih građana Republike Srbije i potencijalnim ugrožavanjem ljudskih prava.

Prema [istraživanju GSM Asocijacije](#), globalnog udruženja mobilnih operatera, iz 2013. godine obavezna registracija pretplatnika koji koriste pripejd SIM kartice je kao mera razmatrana u više država širom sveta, koje su iz različitih razloga odustale od njene primene (Češka Republika, Rumunija, Kanada, Novi Zeland, Ujedinjeno Kraljevstvo). U Meksiku, državi za koju je poznato da ima ogromne probleme sa organizovanim kriminalom, navedena mera je propisana 2009. godine, da bi posle tri godine bila ukinuta.

Analiza ove politike u Meksiku je pokazala sledeće:

- 1) da se stopa kriminala u Meksiku nije smanjila (broj otmica se između 2009. i 2010. godine povećao sa 8 odsto);
- 2) teško je utvrditi da li su podaci o korisnicima tačni i ažurni;
- 3) podsticanje određenih kriminalnih aktivnosti (krađa telefona, uvoz neregistrovanih SIM kartica iz inostranstva...);
- 4) postojanje rizika da će se podacima korisnika nezakonito pristupati i da će se podaci koristiti u nedozvoljene svrhe.

Kada je reč o Evropskoj uniji, u Ujedinjenom Kraljevstvu je obavezna registracija pripejd SIM korisnika 2005. godine razmatrana od strane stručne grupe koji su činili predstavnici organa vlasti, bezbednosnih i obaveštajnih službi i operatera usluga elektronskih komunikacija. Stručnjaci su došli do zaključka da obavezna registracija ne bi značajno doprinela istražnim postupcima. Takođe, pošto su pojedine države članice EU uvele obaveznu registraciju pripejd korisnika mobilne telefonije, Evropska komisija je 2012. godine zatražila od država članica da pruže dokaze o korisnosti ove mere. Analizirajući odgovore država članica, Sesilija Malmstrom,

tadašnja evropska komesarka za unutrašnje poslove, navela je da ne postoje dokazi da mera doprinosi sprovođenju krivičnih postupaka i funkcionisanju zajedničkog tržišta, te da nema potrebe za jedinstvenim pristupom EU po tom pitanju.

Zaključci u izveštaju GSM Asocijacije iz 2013. godine o obaveznoj registraciji pripejd SIM kartica su sledeći:

- 1) Gubitak pristupa komunikacionim uslugama kada se korisnicima deaktiviraju neregistrovane kartice;
- 2) Ograničavanje pristupa mobilnim komunikacionim uslugama u pogledu lokacija gde mogu da se kupe nove pripejd SIM kartice;
- 3) Moguća pojava "crnog tržišta" neregistrovanih ili ukradenih SIM kartica;
- 4) Povećanje zabrinutosti korisnika za privatnost i slobodu izražavanja;
- 5) Neproporcionalni troškovi za mobilne operatore koji bi mogli da utiču na manjak investicija u inovativne usluge i mrežnu infrastrukturu, naročito u nepristupačnim i ruralnim predelima.

U [najnovijem izveštaju GSM Asocijacije](#) o obaveznoj registraciji pripejd SIM kartica iz aprila 2016. godine se ističe da i dalje ne postoje empirijski dokazi da ova praksa direktno utiče na smanjenje stope kriminala. Sa druge strane se navodi pristup dodatnim mobilnim i digitalnim uslugama (e-uprava, mobilno bankarstvo, itd) korisnicima koji ne bi mogli da koriste te usluge sa neregistrovanim pripejd karticama. Međutim, to ne znači da registracija svih korisnika treba da bude obavezna po zakonu, već da oni korisnici koji žele da koriste dodatne mobilne i digitalne usluge posredstvom mobilnih telefona mogu svojevolski da registruju svoje pripejd SIM kartice kod operatora.

Imajući u vidu navedene argumente iz prakse, smatramo da bi uvođenje obavezne registracije pripejd SIM kartica korisnika mobilne telefonije u Srbiji predstavljalo intruzivnu meru po većinu građana, bez garancija da će zaista pomoći u borbi protiv kriminala i zaštiti nacionalne bezbednosti. Posebno brine činjenica da se obavezna registracija predlaže bez adekvatne analize društvenih i ekonomskih efekata, koja bi pružila argumente zašto je takva mera neophodna. Sprovođenje mere obavezne registracije bi zahtevalo izdvajanje dodatnog vremena građana, koji bi morali da idu u poslovnice operatora da registruju svoje SIM kartice, i obimne resurse koje bi operatori morali da ulože u razvoj procedura, obučavanje zaposlenih i tehničku implementaciju. Smatramo da bi član 144 Nacrta zakona o elektronskim komunikacijama trebalo izbrisati iz buduće verzije Nacrta.

U Beogradu,
2. decembar 2016.